

منشور اخلاقی اعضای هیئت علمی علوم پایه دانشکده پزشکی

در فرهنگ دینی و اسلامی معلمی، شغل انبیا، و آموزش و تدریس فرایندی است که از طریق آن آدمی می تواند از جنبه های مختلف به کمال برسد. از این رو، اساس فرایند و تدریس از بنیان اخلاقی محکمی برخوردار است و معلمان و مدرسان می باید از اصولی در ایفای نقشهای حرفه ایی خود پیروی کنند. در این میان برخورداری اعضای هیئت علمی از توان و صلاحیتهای حرفه ایی و الزام آنان به رعایت مجموعه ای از اصول و استانداردهای حرفه ایی در فرایند تدریس در افزایش اثربخشی فعالیتهای آموزشی نقش تعیین کننده دارد.

یکی از مسائل مهمی که امروزه در نظام حرفه ایی مطرح است، اخلاق و مولفه های آن است. امروزه اخلاق یکی از مهمترین متغیرها در موفقیت سازمانها شناخته شده و حاکمیت اخلاق حرفه ایی می تواند به میزان بسیار چشمگیری به سازمان در جهت کاهش تنشها و توفیق در تحقق اهداف یاری رساند. در واقع رعایت استانداردهای اخلاق حرفه ایی در تدریس منشور اخلاقی حرفه ایی تلقی می شود که اهتمام استادان به آنها در تعامل با دانشجویان، همکاران و گروه آموزشی و پژوهشی و دانشگاه می تواند علاوه بر افزایش کارآمدی در بازده تدریس به سطح بالایی از رضایتمندی ذی نفعان چنین فرایندی بویژه دانشجویان منجر شود. هدف کلی این استانداردها بهبود تعهد، تلاش و کارایی در خدمات افراد درگیر در حرفه معلمی و ارائه راهنمایی های حرفه ایی به آنان از طریق تدوین هنجارهای رفتار حرفه ایی است.

اخلاق حرفه ای

مفهوم اخلاق حرفه ایی از علم اخلاق مشتق شده، و مجموعه ایی از قوانین است که اصولاً از ماهیت هر حرفه یا شغل به دست آمده است؛ لذا اولین وظیفه اخلاق حرفه ایی، رشد و توسعه قوانینی بر پایه اخلاق در شغل مورد نظر است. بر این اساس به مجموعه ایی از کنشها و واکنشهای اخلاقی پذیرفته شده که از سوی سازمانها یا مجامع حرفه ایی مقرر میشود تا مطلوبترین روابط اجتماعی ممکن را برای اعضای خود در اجرای وظایف حرفه ایی فراهم آورد، اخلاق حرفه ایی گویند. این اخلاق در برگیرنده مجموعه ایی از احکام ارزشی، تکالیف رفتار و سلوک و دستورهایی برای اجرای آنهاست. اولین قانون تدوین شده در زمینه اخلاق به سوگندنامه پزشکی بقراط در یونان باستان برمی گردد که در آن وظایف و مسئولیتهای اخلاقی پزشکان مشخص شده بود.

اخلاق حرفه ایی اعضای هیئت علمی

سه گروه اصلی تأثیرگذار و تأثیرپذیر مرتبط با کارکرد آموزشی عبارت اند از: مدیران و سیاستگذاران، اعضای هیئت علمی و دانشجویان. در این میان، اعضای هیئت علمی نقش اصلی را در اداره و هدایت آموزش بر عهده دارند. پایبندی اعضای هیئت علمی به اصول و ارزشها یا اخلاق حرفه ایی، هم از دید توسعه فرهنگ سازمانی مبتنی بر اخلاق و هم از دید انتقال صفات ممیز و ویژگیهای برجسته انسانی به دانشجویان و در نتیجه گسترش آنها در جامعه، بسیار حائز اهمیت است.

الگوی های اخلاقی اعضای هیئت علمی دانشگاه

الگوهای اخلاقی اعضای هیئت علمی در زمینه های مختلف به شرح ذیل میباشد:

اخلاق آموزشی:

➤ اولین مسئولیت اعضای هیات علمی دانشگاه به عنوان استاد، پیگیری و انتشار دانش از طریق انجام آموزش است. این اساتید باید از لحاظ وجدانی انرژی خود را صرف توسعه صلاحیت و اثربخشی علمی خود کنند. توانایی و فن بیان

داشته باشند. بر محتوای آموزشی تسلط داشته باشد و پیوستگی و انسجام مطالب را رعایت کنند. دانش آنها و آنچه را که تدریس می کنند به روز باشد.

✚ مجدانه در جهت بهبود روش های ارائه و تدریس خود به دانشجویان بکوشند. از ابزارها و روشهای مناسب تدریس استفاده کنند. توانایی مدیریت کلاس را داشته باشند.

✚ آراستگی و نظم ظاهری داشته باشند و بموقع در کلاس و جلسات دانشکده حضور داشته باشند.

✚ بموقع حضور و غیاب، نمره و سوابق آموزشی و پژوهشی را در سامانه آموزش انجام دهند.

✚ بایستی تمام تلاش معقول خود را به کار گیرند تا رفتار علمی صادقانه را تقویت کنند و اطمینان حاصل کنند که ارزیابی آنها از دانشجویان نشان دهنده شایستگی واقعی هر دانشجو است.

✚ عضو هیئت علمی بایستی زمینه تبادل آزادانه ایده های دانشجویان با خود را فراهم و آنها را در راستای این موضوع تشویق کنند.

✚ نباید به دانشجویان کلاس خود به منظور کسب درآمد، تدریس خصوصی نمایند؛ مگر اینکه این مسأله توسط شورای آموزش تأیید شود. باید همیشه با دانشجویان خود منصف باشند. از دانشجویان برای منافع شخصی خود بهره برداری نکند و از کار دانشجویان در ژورنال ها بدون ذکر منبع مناسب استفاده نکند.

اخلاق پژوهشی

اهداف اصلی عضو هیئت علمی در زمینه دانش پژوهشی، باید دربرگیرنده تمام فعالیت های علمی انجام شده در دانشگاه به شرح زیر می باشد:

- ❖ تولید تعداد و تنوع قابل قبول محتوای علمی و افزایش کیفیت آثار پژوهشی مبتنی بر نتایج داوری ها را داشته باشند.
- ❖ بایستی در جهت ارتقای شایستگی علمی خود و همچنین هدایت دانشجویان فعالانه بکوشند.
- ❖ بایستی در انتشار نتایج تحقیقات خود از طریق انتشار، سخنرانی و سایر ابزارهای مناسب از آزادی عمل برخوردار باشند.
- ❖ نباید وارد هر گونه توافقی شوند که آزادی آنها را برای انتشار نتایج تحقیقات انجام شده در حوزه دانشگاه یا تحت نظارت دانشگاه نقض کند.
- ❖ طرح پژوهشی خارج از فرایند دانشگاه را انجام ندهند و از گرفتن گرنت پژوهشی در فعالیتهای غیر اولویت دار خودداری کنند.
- ❖ نتایج پژوهشها (مقالات و پایان نامه و طرح) کاربردی باشد.
- ❖ هنگام ایفای نقش به عنوان داور، داوری عضو هیئت علمی باید منصفانه و عینی باشد.

اخلاق تعهدی

در پذیرش انتصاب در دانشگاه، عضو هیئت علمی علاوه بر وظایف اصلی خود به عنوان استاد و دانش پژوه، تعهداتی در قبال دانشگاه نیز بر عهده می گیرند که شامل موارد زیر می باشد:

- ✓ اعضای هیئت علمی مسئولیت دارند در پیشرفت دانشگاه، در اداره آن از طریق عضویت در شوراها، کمیته‌ها، در سطوح مدیریتی، و گروه‌های آموزشی مشارکت کنند، مشروط بر اینکه این مشارکت سازگار با توانایی های او و مسئولیت‌های اصلی اولیه او باشند.
- ✓ قبل از پذیرش یک پست اداری (مثلاً مدیر گروه، رئیس مرکز، معاونت و یا ریاست دانشگاه) بایستی رویه های مشورتی کافی برای تایید صلاحیت به عهده گرفتن این پست را طی کرده باشند.
- ✓ اعضای هیأت علمی اگرچه مقررات اعلام شده مؤسسه را رعایت می کنند، اما به شرط عدم مغایرت مقررات با آزادی آکادمیک، حق انتقاد و تجدید نظر را دارند.
- ✓ موظف به رعایت قوانین و مقرراتی هستند که برای نظم بخشیدن به امور دانشگاه تعیین شده است، مشروط بر اینکه این قوانین و مقررات، آزادی علمی اساتید و دانشجویان یا اصول رفتار اخلاقی مندرج در این قانون را نقض نکنند. در عین حال، او مسئولیت دارد اصلاحاتی را انجام دهند که از نظر آنها باعث بهبود دانشگاه شود.
- ✓ هنگام قطع یا خاتمه خدمت خود، تأثیر تصمیم خود را بر برنامه مؤسسه بشناسند.
- ✓ از امتیازات سازمانی و جایگاه هیئت علمی در جهت منافع شخصی یا جهت گیری های سیاسی و یا فعالیت های حزبی سیاسی بهره برداری نکنند.
- ✓ از دانشجویان برای ارتقای علمی خود سوء استفاده نکنند.
- ✓ از مزایا و امکانات رفاهی دانشگاه بیش از حد استفاده نکنند
- ✓ در پذیرش مأموریت و مسئولیتها، پاسخگویی و مسئولیت پذیری پیشگام باشند.

اخلاق عمومی و رفتار حرفه ایی

- ✚ اعضای هیئت علمی نباید بر اساس نژاد، مذهب، رنگ، جنسیت، وضعیت تأهل، ریشه های ملی و قومی و شرایط معلولیت جسمی تبعیض قائل شوند.
- ✚ از رابطه شغلی خود با دانشجویان در جهت اهداف و منافع شخصی و خصوصی سوء استفاده نکنند.
- ✚ بایستی تمام اطلاعات خصوصی دانشجویان را چه در مورد پیشرفت تحصیلی، زندگی شخصی یا دیدگاه های سیاسی و مذهبی، محرمانه نگه دارند. با این وجود، اعضای هیئت علمی می توانند در پاسخ به درخواست یک منبع معتبر، اطلاعاتی در مورد وضعیت علمی دانشجویان فاش کنند. می توانند فقط تا جایی به شخصیت و خصوصیات اخلاقی دانشجو اشاره کند که این موضوع مرتبط باشد.
- ✚ بایستی به ماهیت محرمانه رابطه بین استاد و دانشجو احترام گذارند.
- ✚ موظف هستند از حق آزادی فعالیت‌های علمی همکاران خود دفاع کنند. نقض عمدی این آزادی غیراخلاقی است.
- ✚ اعضای هیأت علمی بایستی در هنگام تبادل نظرات و انتقادات همکاران به نظرات آنها احترام گذارند.

- ✚ عضو هیئت علمی باید از تحقیر شخصیت و زیر سوال بردن شایستگی همکاران خودداری کنند.
- ✚ در هنگام درخواست کمیته یا مرجع مناسب دانشگاه (مثلاً کمیته ای که با انتصابات، تصدی، اخراج یا کمک هزینه های تحقیقاتی سروکار دارد)، قضاوت عضو هیئت علمی در قبال همکار خود بایستی حرفه ای و منصفانه باشد.
- ✚ عضو هیات علمی بایستی از استثمار همکاران در جهت منافع شخصی خودداری نماید.
- ✚ به ضوابط و مقررات آموزشی و پژوهشی (غیبت مجاز، تصحیح بموقع، حضور در آزمون و اتمام به موقع کار پژوهشی) پایبند باشد.
- ✚ رفتار مبادی آداب و حسن خلق با دیگران داشته و انتقادپذیر باشد.
- ✚ انجام فعالیت علمی و پژوهشی (تدریس، پروژه و...) در دانشگاه محل خدمت را نسبت به دانشگاه های دیگر ترجیح دهند.
- ✚ به دانشگاه احساس تعلق داشته باشند و به ابراز وابستگی و علاقه به دانشگاه مربوطه تمایل داشته باشند.
- ✚ در دسترس باشند، زودرنج نباشند، سعه صدر داشته باشند. ارتباط مستمر با دانشجویان داشته باشند.
- ✚ نقش آفرینی اجرایی در دانشکده داشته باشند و در گروه مشارکت فعال داشته باشند.
- ✚ در برگزاری سمینارهای تخصصی، کرسی های آزاد اندیشی و... جلسات گروه و دانشکده مشارکت کنند.

اخلاق فرهنگی و تربیتی

- ❖ توان جلب مشارکت دانشجویان و توان ایجاد انگیزه و روحیه کار علمی در دانشجویان را داشته باشند.
- ❖ به دانشجویان احترام بگذارند به دانشجو مشاوره مفید ارائه دهند.
- ❖ بازخوردهای رفتاری مؤثری داشته باشند.
- ❖ نقش فرهنگی داشته باشند و در جلسات فرهنگی شرکت کنند.

اخلاق اجتماعی

- اعضای هیأت علمی باید از تضاد منافع احتمالی زیر اجتناب کنند، مگر تأیید مقام مافوق دانشگاهی که در مقابل آنها مسئولیت دارند، را داشته باشند:
- ✚ از خرید تجهیزات، ملزومات یا خدمات توسط دانشگاه از منبعی که خود یا خانواده ایشان در آن منافع قابل توجهی دارند، امتناع کنند.
 - ✚ نباید هر یک از اعضای خانواده نزدیک خود را به عنوان کارمند یا مشاور برای هر پروژه ای که توسط بودجه اداره شده از طریق دانشگاه پشتیبانی می شود، استخدام کنند.
 - ✚ مسئولیت صدور هرگونه بیانیه شخصی در خارج از دانشگاه توسط عضو هیئت علمی متوجه خود ایشان است.

✚ هنگامی که عضو هیئت علمی به طور کلی وارد یک رابطه کاری خاص با برخی از بخش های جامعه (مثلا به عنوان مشاور یا قرارداد تحقیقاتی خارج از دانشگاه) می شوند، بایستی این وظایف با تعهدات اولیه آنها در قبال دانشگاه سازگار باشد و به هیچ وجه تأثیر مخربی بر وظایف آنها در دانشگاه نداشته باشد.

✚ نباید از امتیازات سازمانی در جهت منافع شخصی یا جهت گیری های سیاسی و یا فعالیت های حزبی سیاسی بهره برداری کند.

✚ نباید از سازمانی که به عضویت آن در آمده اند (در آن استخدام شده اند) تصویر غلطی ارائه دهند، و همواره محتاط باشند که بین دیدگاه های شخصی و سازمانی مرزی را قائل شوند.